

εἰς συνήθη εἴδηματα καὶ παλιγγραφίας μαθητῶν, καὶ ἀκολουθῶς εἰς χερτία, ὅτε ἀντέγραφον τροπάρικα ἐκκλησιαστικά καὶ ὕμνους ἐν καλλιγραφίᾳ, ἧς οἱ κανόνες ἦσαν πολὺ διάφοροι τῶν σήμερον ἐν χρήσει παρὰ τοῖς δημοτικοῖς ἡμῶν σχολείοις· ἡ δὲ ἀριθμῆσις ἐμανθάνετο ὡσαύτως πρῶτον μὲν ἐν Ἀραβικοῖς ἀριθμοῖς, ὅπως κοινῶς λέγονται (1), μετὰ ταῦτα δὲ καὶ ἐν τοῖς ψηφίοις τοῦ ἀλφαβήτου (2). Ἐν γένει ἡ ἐκπαίδευσις εἶχε χαρακτῆρα ἐκκλησιαστικόν, ὥς καὶ αὐτὴ ἡ ἀνωτέρα τῶν τότε χρόνων· συνέπεια τοῦ χαρακτῆρος τούτου ἦν διάδοσις θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ παρὰ τε τοῖς μαθηταῖς καὶ διδασκάλοις καὶ ἐν γένει παρὰ τοῖς λαοῖς τῆς Ἑλλάδος, προσκολλημένοι διὰ τοῦτο εἰς τὰ πάτρια ζηλοτύπως, ὥστε δὲν ἐπετρέπετο ἑτεροδόξοις ἢ ἀλλοφύλοις ἀναμιγνύεσθαι εἰς τὰ πάτρια τῶν Ἑλλήνων εἴτε θρησκευτικὰ δόγματα, εἴτε πολιτικά ἢ κοινωνικά συστήματα αὐτῶν καὶ ἔθιμα· ὁσάκις δ' ἐγένετο ἀνάμιξις ξένων, οἱ Γραικοὶ ἐξ ἀνάγκης ἐφαίνοντο ἐξωτερικῶς παραδεχόμενοι τὴν ἐπέμβασιν, ἐσωτερικῶς δὲ ἀπεχθάνοντο εἰς τὸν ὕπατον βαθμὸν τὴν πίεσιν τῆς ξένης χειρός. Ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοιοῦτου συστήματος ἰδεῶν καὶ ἐκπαιδεύσεως ὁ Μιχαλάκης Στεφανόπουλος μορφωθείς ἔτρεφε μέγαν ζῆλον διὰ τὰ πάτρια. Διὸ καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ μένῃ ἐν τῇ Κορσικῇ καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν λοιπῶν ἐκεῖσε Στεφανοπούλων, ὅπου μετέβη ὢν νέος λίαν εὐρωστος καὶ ζωπρὸς ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Ἰωάννου Στεφανοπούλου ἢ Κουτσῆ-καλη ἐπονομαζομένου πάππου αὐτοῦ. Ὁ Μιχαλάκης ἔχων πνεῦμα εὐρὺ καὶ ἐπιθυμῶν στάδιον εὐρύτερον δόξης ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ μάλιστα ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Μάνῃ, ἧς ἐγλίχετο σφόδρα, ἐπεζήτη εὐκρίαν καὶ ἀφορμὴν ἀναχωρήσεως ἐκ τῆς Κορσικῆς

(1) Διότι πράγματι Ἀραβικοὶ δὲν εἶναι· οἱ Ἀραβες ἄλλα σημεῖα ἀριθμητικά. ἔχουσιν εἰς χρῆσιν ἀνάλογα τῇ ἐαυτῶν γραφῇ ὥς ἐστὶ πασίγνωστον. Οἱ Ἰνδοὶ, λέγεται παρὰ Μ. Πλανούδη, εἰσὶν οἱ ἐφευρεταὶ τῶν ψηφίων τούτων.

(2) Μὴ φανῇ τοῦτο πολλοῖς ἀπίστευτον· διότι ἐγὼ αὐτὸς κατεῖχον ἐν τῇ παρὰ τῇ πατρίδι μου Ἀρσβιανῇ τῆς Ἠπείρου βιβλιοθήκῃ μου βλὸν κατάστιχον φορολογικὸν ἐκ τῶν πάππων μου παππᾶ Κῶνστα καὶ παππᾶ Ζήσου δημογερόντων, γεγραμμένας ἔχειν τὰς ποσότητας ἐκάστου φορολογουμένου ἐν ψηφίοις τοῦ ἀλφαβήτου καὶ εἰς νομίσματα τῶν τότε χρόνων, ἐν οἷς «Α σ π ρ α καὶ Τ σ ι χ ἰ ν τ α» λεγόμενα ἦσαν εἰς χρῆσιν, τοῦλάχιστον τοιαῦτα ὀνόματα ἀπαντῶσιν εἰς τὸ κατάστιχον ἐκεῖνο, παρ' ᾧ ἡ πρῶτος ἀκόμη καὶ ἀφαίρεσις τῶν ποσοτήτων ἐγίνετο διὰ ψηφίων τοῦ ἀλφαβήτου. Παλλάκις παρατήρουν τὰ τοιαῦτα μετὰ πλείστης ὁπῆς περιεργείας ἡμᾶς καὶ εὐχαριστήσεως. Ἡ χρῆσις τῶν ψηφίων τοῦ ἀλφαβήτου ἐν τῇ ἀπαριθμῆσει ἦν κατὰ παράδοσιν διαδιδόμενη ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μετὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ μάλιστα ὡς εἶπαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ἐδιδάσκετο καὶ παρὰ τῶν γραμματεδιδασκάλων μετὰ τῶν Ἀραβικῶν· καὶ ὅμως οἱ σοφοὶ περιηγηταὶ ἐκ τῶν Εὐρωπαίων ἀρνοῦνται τοῖς Ἕλλησι τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν καὶ ἀριθμῆσιν, καὶ παραδόσεις προγενεῖας καὶ αὐτὴν τὴν γλῶσσαν ἀκόμη τὴν προγονικὴν, ἐκτὸς ἐὰν ἐξαίρεσωμεν τινὰς λίαν σπανίους, ἀναγνώριζοντας ἡμῖν ταῦτα.

καὶ ἡ ἀφορμὴ αὕτη δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ. Οἱ γὰρ ἐναπολειφθέντες ἐν Οἰτύλῳ συγγενεῖς αὐτοῦ, πιεζόμενοι ἐκ τῆς ἀντιθέτου οἰκογενείας τῶν Ἰατραίων, ἔγραψαν προσκαλοῦντες τὸν Μιχαλάκην νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Παόμιαν τῆς Κορσικῆς καὶ νὰ ἔλθῃ ἔσον τάχος εἰς τὴν πατρίδα, ἐν ᾗ παρεχώρουν τὰ πρωτεῖα τῆς οἰκογενείας αὐτῶν καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς· διότι καὶ σήμερον ἀκόμη ἐν Μάνῃ ὁ πρωτεύων ἐν τῇ οἰκογενείᾳ διευθύνει αὐτήν· πάντα δὲ τὰ μέλη αὐτῆς ὀφείλουσιν ὑπακοὴν παρακολουθοῦντες τῷ πρωτεύοντι ἐν οἰκῇ ποτε περιστάσει, ἐκτὸς ἐὰν τύχῃ ὢν κυλιστάρakas, ὅπως λέγεται ἐν Μάνῃ, τότε ὑπακοή αὐτῷ οὐκ ὀφείλεται· ἡ δ' ἀνάθεσις τῆς διευθύνσεως παραχωρεῖται ἑτέρῳ, πάντοτε τῷ φρονιμωτέρῳ ἐκ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας· οὕτω καὶ ἐν Ἠπείρῳ γίνεται. Κυλιστάρakas δ' ὀνομάζουσιν ἐν Μάνῃ καὶ σήμερον ἀκόμη τοὺς ἀνω καὶ κάτω κυλίοντας τὰ πράγματα πρὸς ἴδιον ἐαυτῶν συμφέρον καὶ βλάβην τῶν φίλων αὐτῶν, ὡς τὴν πίστιν καταχρώμενοι ἐκμεταλλεύονται πρὸς ἴδια τέλη. Διὸ καὶ ἐκ τοῦ κυλίειν εἰρωνικῶς κυλιστάρax καλεῖται παρὰ Λάκωσιν ὁ τοιοῦτος.

Ὁ Μιχαλάκης Στεφανόπουλος λαβὼν τὴν πρόσκλησιν τῶν ἐαυτοῦ συγγενῶν, καὶ ἔχων πάντοτε κατὰ νοῦν τὴν ἀναχώρησιν ἐκ τῆς Κορσικῆς, ἀμέσως ἀπεφάσισε καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ μετὰ χαρᾶς μεγάλης, οἷον αἰσθάνεται ὁ πρὸ χρόνων ἐκ τῆς πατρίδος ἀποδημῶν, καὶ οἷον οἱ γραμματεδιδάσκαλοι τῶν χρόνων ἐκείνων ἐκτιθέασιν ἐν ἐν ταῖς ἐξῆς δυοῖ στίχοις·

»Ὡσπερ ξέροι χαίρουσιν ἰδεῖν πατρίδα»

»Καὶ οἱ θαλαττεύοντες ἰδεῖν λιμένα.»

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΠΕΡΙ ΠΑΝΔΩΡΑΣ.

Ἐλάβομεν ἐσχάτως ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν·

»Ἀξιότιμε Κύριε!

»Τὸ αἶτιον τῆς παρούσης ἐπιστολῆς μας εἶναι τὸ ἐξῆς. Συνελθόντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ τινὲς ἐκ τῶν συνδρομητῶν σας, καὶ συσκαφθέντες ἀπεφασίσαμεν ὁμοφώνως νὰ σᾶς ἐκθέσωμεν τὰς ἀκολουθούσας παρατηρήσεις μας. Ἡ σήμερον ἐκδιδόμενη Πανδώρα, ἐπέπεσε πολὺ τῆς πρὸ εἰκοσαετίας· ἡ πρώτη ἐκδίδετο κατὰ δεκαπενθημερίαν ἐνῷ σήμερον ὁμοῦ εἰς ἓν. Ἡ σήμερον εἶναι ἀνευ εἰκονογραφιῶν, ἐνῷ ἡ πρῶτον εἶχε μερικὰς. Καθυστερήσις τοῦ φύλλου διότι τὸ λαμβάνομεν δύο μῆνας ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν. Καὶ ὡς πρὸς τὴν ὕλην ἐξέπεσε τῆς πρώτης τὸ ὁποῖον καὶ τὸ οὐσιωδέστερον.

»Λυπηρὸν τῷ ὄντι τοιοῦτον περιοδικὸν τὸ ὁποῖον ἦτον μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδος του, καὶ ἀπῆλκε τῆς συμπαθείας ὅλων τῶν

ἀμογανῶν, νὰ φθάσῃ εἰς τοιαύτην κατάστασιν, καὶ μὴ λύπην μας βλέπομεν, ὅτι ἐὰν ἐξακολουθῇ νὰ προβαίνει οὕτω, θὰ παύσουν πολλοὶ τῶν συνδρομητῶν σας.

«Ταῦτα, φίλε, ἐκρίναμεν καλὸν νὰ σὰς γράψωμεν ἐν συγτομίᾳ, εἰς ὑμᾶς δὲ ἐναπόκειται νὰ πράξεται ὅπως βούλεσθαι.

«Ἐξῆρθε

«τινὲς ἐκ τῶν συνδρομητῶν σας».

Ἀντὶ δὲ ἀπαντήσεως ἀνατυποῦμεν τὴν πρὸ ἔτους δημοσιευθεῖσαν παρ' ἡμῶν ἀγγελίαν.

«Αἱ δεινὰς περιστάσεις εἰς ἃς ὑπέκυψεν ἐπὶ τριετίαν ἡ πατρίς, εἰς πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα συμφέροντα προσέβαλον, εἰς τὸν περιοδικὸν ὅμως τύπον τῆς Ἑλλάδος, τὸν τε φιλολογικὸν καὶ τὸν πολιτικὸν, ἀπέβησαν ἐλπίδα, καθόσον μάλιστα ἐξωστράκεισθα ἀπὸ τῆς γαίτονος ἐπικρατείας. Ἡ ΠΑΝΔΩΡΑ ἰδίως, ἥτις τὰ δύο τρίτα τῶν συνδρομητῶν ἔχει ἐν Τουρκίᾳ, ἔπαυε πλέον τῶν ἄλλων, διότι πολλὰ καὶ κατεσχέθησαν καὶ ἀδρανήθησαν τὰ φυλλάδια αὐτῆς. Ἐν γένει δὲ εἰς τοσαύτας περιέπεσε ζημίας, ὥστε παρ' ὀλίγον διεκόπητο ἡ ἐκδοσις αὐτῆς, ἐν ἡ ἑλλειψίς συγγράμματος δύο σχεδὸν δεκάδας ἐτῶν ἀκμάσαντος καὶ εἰς τὴν ἐκδόσιν τῆς ἑλληνίδος φυλῆς οὐ μικρὸν συνδραμόντος δὲν ἐθεωρεῖτο κοινὸν ἀτύχημα. Αὐτὸ ἀπεφασίσθη ἡ ἐξακολουθήσις αὐτῆς γυναικῶν πρὸς τοῦτο θυσιῶν μὴ ἀναλόγων πρὸς τὰς ἡμετέρας δυνάμεις, ληφθέντων δ' ἐν ταύτῃ καὶ τινῶν μέτρων οἰκονομικῶν, ἐπιτηδείων νὰ ἐλαττωσῶσιν ὁπωσοῦν τὴν δαπάνην. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ οὕτω ἐλαττωθεῖσαν δὲν ἀντεστάθμιζον αὐτὴν τὰ εἰσοδήματα, περιεπλάκημεν εἰς δυσχερείας, τὰς ὁποίας μόνον ἐπιμονὴ θεμελιουμένη ἐπὶ τῆς ἐλπίδος εὐμενεστέρου χρόνου κατώρθωσι νὰ νικήσῃ. Ὁ χρόνος οὗτος φαίνεται φθῆς σήμερον, διότι καὶ ἡ εἰρήνη ἐπανῆλθε, καὶ τὴν πασιδοῦσιν ἴσως ἀπεκτήσαμεν μετὰ μακρὰν καὶ ὀδυνηρὰν δοκιμασίαν, ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἠθικῶν καὶ ὀλικῶν πόρων καὶ ἡ διάδοσις τοῦ πολιτισμοῦ, ἥτις ἀνέκαθεν ὑπῆρξε κληρὸς καὶ ἐντολὴ τῆς Ἑλλάδος, θέλωσι φέρει ἡμᾶς βραδύτερον μὲν ἀσφαλέστερον ὅμως εἰς τὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον μάτην ἐπεδιώξαμεν. Ὅτι δὲ τῆς διαδόσεως ταύτης τὸ δραστηριώτερον ὄργανον, ὁ εὐδοκιμώτερος ἀπόστολος εἶναι ὁ τύπος, οὐδεὶς οὐδέποτε τῶν αὐτῶν φρονούντων ἐτόλμησε ν' ἀμφισβητήσῃ. Συνεχῶς ἀκούμεν τινὰς ἐκ τῶν ἐπιπολαίως κρινόντων περὶ τῶν πραγμάτων, διίσχυριζομένους ὅτι τὰ γράμματα καταστρέφουσι τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀξιοῦντας τὸν περιορισμὸν αὐτῶν. Ἀλλ' εἰ ἀκρίτως τὰ τοιαῦτα ἀποφαίνονται λησμονοῦσιν ὅτι εἰς ταῦτα τὰ κακολογούμενα γράμματα ὀφείλει τὸ ἐλεύθερον τοῦτο ψυχίον τῆς Ἑλλάδος τὴν ἰδίαν ἀνεξαρτησίαν, καὶ ὅτι εἰς αὐτὰ ὀφείλει καὶ ἡ ἀνατολὴ ὅ,τι σήμερον ἔχει καὶ οὐ τινος οὐ πρὸ πολλοῦ ἔσται, ὅσον διδασκάλους διανοίγοντας τοὺς ἐφθαλμούς τῶν τέκνων αὐτῆς, ἰατροὺς θεραπεύοντας τοὺς ἀσθενεῖς αὐτῆς, νομομαθεῖς προστατεύοντας τὰ δικαιώματα καὶ τὰ συμφέροντα αὐτῆς, ἱερεῖς ἱκανοὺς νὰ διδάξωσι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐμπόρους εἰδότες τὸ γράφειν καὶ ἀριθμεῖν, γυναῖκας μὴ ἔχουσας ἀνάγκην ξίνης χειρὸς ἐν' ἀνταποκριθῶσι μετὰ τῶν ἀπόντων συζύγων, ἐνὶ λόγῳ κατοίκους ἐννοοῦντας τὴν πατρίον γλῶσσαν, ἥτις πολλὰ καὶ εἶχεν ἐξαλειφθῇ κατακράτος. Ἐὰν ὑπάρχῃ καχεξία, ταύτης αἷμα δὲ εἶναι τὰ γράμματα, ὡς αἷτιοι τῶν φόνων δὲν εἶναι αἱ μάχαιραι, ἀλλ' ἑλλειψίς ἀγωγῆς, πηγὴν ἔχουσα ἐξ ἐναντίας τὴν ἄνοιαν τῶν γραμμάτων, τὴν ἀμάθειαν.

«Τὸ καθ' ἡμᾶς, ταῦτα φρονήσαντες ἀνέκαθεν μετὰ τῶν σωφισμάτων ἡμῶν προγόνων καὶ τῶν σωφῶν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης νομοθετῶν, τοιαῦτα δὲ φρονούντες καὶ σήμερον ὅτι εἰς τὸ ἀξίωμα ἐκείνων προστέθη καὶ ἡ ἡμετέρα πεῖρα, ἐξακολουθοῦμεν τὴν ἐκδοσὶν τοῦ ἀνὰ χεῖρας συγγράμματος. Ἀλλὰ καθὼς ἔχομεν ἀ-

νάγκην τῆς συνδρομῆς συνεργατῶν, τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχομεν ἀνάγκην καὶ τῆς συνδρομῆς ἐκείνων, οἵτινες καὶ αὐτοὶ πρέπει νὰ φωτίζωνται διὰ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ εἰς ἄλλους νὰ παρέχωσι φωτισμοῦ εὐκολίας. Εἰς αὐτῶν λοιπὸν τὸ φιλομυσοῦν καὶ φιλόπατρι ἀποτεινόμενοι χωροῦμεν μετὰ θαύματος ὅτι θέλωσι σπύσει νὰ στηρίξωσι τοὺς ἀγῶνας ἡμῶν, «κατανοοῦντες ὅτι οὐχ ἡ μὲν μόνους κοπιῶμεν ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ζητοῦσι παιδεῖαν.»

Ἐκ τῆς ἀγγελίας ταύτης ἐξάγεται ὅτι τὸ συμπέρασμα τῆς ἐπιστολῆς «ἐὰν ἐξακολουθῇ νὰ προβαίνει οὕτω ἡ Πανδώρα θὰ παύσουν πολλοὶ τῶν συνδρομητῶν της. . . καὶ ὅτι εἰς τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς ἀποκειται νὰ πράξῃ πᾶν ὅ,τι βούλεται, ὁ οὐδόλως εἶναι ὀρθόν» διότι ἡ ἐλάττωσις τῶν κατὰ τὴν Πανδώραν δὲν προήλθεν ἐκ τῆς προσιρέσεως ἡ ἐξ ἀναλγησιᾶς τῆς διευθύνσεως, ἀλλ' ἐξ αἰτίων ὅλως ἀνεξαρτήτων ἀπ' αὐτῆς, εἰς ὧν τὴν δημιουργίαν συντελοῦσι δυστυχῶς οἱ πλείους τῶν συνδρομητῶν. Καὶ μὲν ἡλπίσαμεν ὅτι μετὰ τὴν εἰρήνην ἠθέλομεν τύχει συντονωτέρας ἀντιλήψεως, ματαίᾳ ὅμως ἡ ἐλπίς· καὶ αὐταὶ αἱ ὀλίγαι συνδρομαὶ δὲν εἰσεπράχθησαν ἐτι κατὰ τὸ πλεῖστον, εἰ καὶ παρήλθε τὸ ἔτος. Ἡ πληγὴ αὕτη τῆς καθυστερήσεως εἶναι τρομερὰ, καὶ ἀποροῦμεν τῶν πῶς ἀντέχει ἕως τῆς ὥρας ταύτης ὁ περιοδικὸς τύπος μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων· αἱ ἀδιάκοποι καὶ ὁμόφωνοι δεινολογίαι τῶν ἐκδοτῶν, ἀρκοῦσι νὰ πείσωσι τοὺς ζηλωτὰς τῆς ἐθνικῆς προόδου, πόσον ἀδικοῦνται τὰ κυριώτατα ὄργανα τῆς προόδου ταύτης, τουτέστι πόσον ἀδικεῖται ἡ πατρίς. Τί ἂν ἔχομεν ἀξιώσεις πρὸς τὸν πολιτισμὸν, ἐνῶ τὴν κυριωτάτην τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ, τὴν ἀκρίβειαν, ἀποπτύομεν (1); Ἐὰν οἱ ἐπιστολεῖς ἐπιθυμῶσιν ἀληθῶς τὴν βελτίωσιν συγγράμματος οὐ τινος ὁμολογοῦσι τὸ κοινωφελές, ἃς συντελέσωσιν εἰς τοῦτο καὶ αὐτοὶ, καὶ διὰ τῆς προτροπῆς αὐτῶν καὶ ἄλλοι, ἐλάχιστα συνεισφέροντες ἐκ τοῦ περισσεύματος. Τέσσαρες χιλιάδες δραχμῶν ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν σύνταξιν, ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀμοιβῆς τῆς διευθύνσεως, πέντε ἕτεραι διὰ χάρτην καὶ τύπον, δύο δι' εἰκόνας, δύο διὰ ταχυδρομικὰ καὶ τρεῖς διὰ τὰς λοιπὰς δαπάνας, καὶ ταῦτα πάντα φειδωμένως. Νομίζουσι λοιπὸν δίκαιον νὰ ὑποβάλλεται εἰς τὴν θυσίαν ταύτην ἡ διεύθυνσις μόνη;

Εὐτυχῶς ἡ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολὴ πε-

(1) Πρὸ τινῶν ἐτῶν διατρίβοντες ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶδομεν ἐν τῇ καταστάσει τοῦ ἐπιμελουμένου τὰ τῆς «Πανδώρας», ὅτι εἰκοσιεὶς δὲν εἶχον ἀποτίσει ἐτι τὴν συνδρομὴν αὐτῶν, εἰ καὶ εἶχον παρῆλθει δύο μῆνες μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους. Ἐπαρήσαμεν δὲ οὐ μετρίως διότι μετὰ τῶν καθυστερούντων ἀνέγνωμεν ὀνόματα ἀνδρῶν ἐκ τῶν εὐπερωτάτων. Ὁ Κ. Σ. Ἀνδρεάδης, ἰδὼν τὸν θαυμασμὸν ἡμῶν ἔστειλε παρευθὺς τὴν ἀπόδειξιν πρὸς τινὰ ἐξ αὐτῶν ἐνῇ ζητήσῃ τὸ ἀντίτιμον· ἀλλ' ὁ διανομέτης ἐπαυλῶν ἐκόμισε τὴν ἀπάντησιν ταύτην τοῦ βαθυπλούτου· «Ἐ καὶ οὐ τί μᾶς σκοτίζεις; καμπύλα εἶναι καὶ αὐτὴ; ἢ μίαν ἑλληνὴν ὥραν!» Εἰκοστὴν ἴσως ὥραν τότε ἤκουεν ὁ ταλαίπωρος διανομέτης τὴν ἀπόκρισιν ταύτην, καὶ τοῦτο διὰ φράγκα εἰκοσι!

ρίχει καὶ τι χαροποιόν, ἅμα καὶ διαθρυπτικώτατον τῆς φιλοτιμίας τοῦ συγγραμματος. Οἱ γράψαντες αὐτὴν βεβαιοῦσιν ὅτι «ἀπῆλαυε τῆς συμπαιθείας ὅλων τῶν ὁμογενῶν.» Ἐξαιρετος τῶντι ἡ τιμή! φαίνεται ὁμῶς ὅτι αἱ συμπάθειαι αὗται ὑπῆρξαν ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὅλην ὑπὲρ τὸ δέον πλατωνικαί· διότι καὶ ἐπὶ τῆς ἀκμαιότερας ὥρας τῆς Πανδώρας, οἱ ἐν τῇ βασιλίδι παραδείγματος χάριν τῶν πόλεων, ἦτοι οἱ ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ ἐστὶν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐρασταὶ αὐτῆς, μόλις καὶ μετὰ βίας κατωρθώθησαν ἐκατὸν ἐξήκοντα!

Ἐγένετό ποτε λόγος ἐν Ἀθήναις μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἱερᾶς συνόδου, περὶ ἀφορισμοῦ· παρὼν δὲ τις ἡμέτερος φίλος, μοχθήσας καὶ μοχθῶν καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τῆς πκτρίδος, «Σεβασμιώτατοι, εἶπε, μὴ καταρῶσθε τοὺς ἀνθρώπους νὰ κληρονομήσωσι τὴν λέπραν τοῦ Γιεζῆ καὶ τὴν ἀγχόνην τοῦ Ιούδα, μήτε νὰ στένωσιν ὡς ὁ Κάλν ἢ νὰ καταποθῶσιν ὡς ὁ Δαθάμ καὶ Ἀδερῶν ὑπὸ τῆς γῆς· μεταχειρίσθητε ἄλλην ἀράν, μίαν μὲν καὶ μόνην, ἀλλὰ δραστηκωτάτην καὶ τρομεράν, τὴν ἐξῆς· «Γενέσθωσαν ἐκδόται ἑλληνικῶν βιβλίων!»

Μὴ ἀπατώμεθα· τὰ σχολεῖα μόνον δὲν ἀρκοῦσιν εἰς τὴν διπλὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἀνθρώπου· ἄς πεισθῶμεν δὲ τέλος πάντων ὅτι, καθὼς τὸ σῶμα ἔχει ἀνάγκην ὕλικῆς τροφῆς ἵνα μὴ μακρυνθῇ, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς ἔχουσιν ἀνάγκην διανοητικοῦ καὶ ἠθικοῦ ἄρτου ἵνα ἐξημερωθῶσι· σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ ὁ ἄρτος οὗτος, ὅστις εἶναι ἡ ἀνάγνωσις, ἀπαιτεῖται καθημερινός, ὡς καθημερινὴ ἀπαιτεῖται καὶ ἡ τροφή· ὅστις φρονεῖ ὅτι ἄνευ τούτου τοῦ ἠθικοῦ καὶ διανοητικοῦ ἄρτου δυνατὸν νὰ μεγαλυνθῶσι καὶ νὰ ἐρθοποθήσωσι τὰ ἔθνη, πλανάται πλάνην οἰκτρὰν.

Ο ΠΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ. Πλησίον τῆς πόλεως Βαγδατίου, ἐν Βαβυλωνίᾳ, ἐν τῇ χώρᾳ τῇ μεταξὺ Εὐφράτου καὶ Τίγρεως ποταμῶν, σώζονται ἐρείπια εὐμεγέθους κτιρίου, θεωρούμενα ὑπὸ τῶν ἐγγχωρίων ὡς λείψανα τοῦ ἐν τῇ Γραφῇ μνημονευομένου πύργου τῆς συγχύσεως τῶν γλωσσῶν, ὅθεν καὶ πύργος τῆς Βαβυλῶνος ὑπ' αὐτῶν καλεῖται· ὑπὸ δὲ τῶν περιηγητῶν ὑπὸ διαφόρους ὀνομασίας προσαγορεύονται, οἷον Carautate Nemeru, Kareuf, Agareuf, Tour de Nimrod, Babil. κ.λ. Ἀποτελοῦσι δὲ σωρὸν ὀγκωδέστατον ὁμοιάζοντα μᾶλλον λόφῳ ἢ ὁμαλῷ κτιρίῳ. Τὸ ἐρείπιον τοῦτο ἔχει σχῆμα τετραγώνου πυραμίδος, ἥς ἐκάστη τῶν πλευρῶν ἀντιστοιχεῖ πρὸς ἕκαστον τῶν τεσσάρων τῆς ὑδρογαίης

μερῶν. Σύγκειται δὲ ἐκ πλίνθων ἡλιοκαύστων, ὧν ἕκαστος ἔχει ἐπιφάνειαν μὲν τετραγωνικοῦ ποδός, πᾶχος δὲ 2½ δακτύλων. Συνκρμόζονται δὲ ἀλλήλοις οὐχὶ διὰ τιτάνου, ὡς ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν κτιρίοις, ἀλλὰ διὰ πίσεως καὶ χοῆς, κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἐτι ἔθος ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις, ἐνθα πλεονάζει ἡ ὕλη αὕτη.

Ἐνδον δὲ τοῦ κτιρίου, ἡ μᾶλλον τοῦ ὄγκου τούτου, οὐδὲν ἕτερον φαίνεται ἢ μικρά τινα κοιλώματα. Ἐκ δὲ τῆς ἐν ἡ καίται θέσεως καὶ τοῦ σχήματος αὐτοῦ πιθανόν ὅτι εἰσὶν ἐρείπια τῆς ὑπὸ Στράβωνος μνημονευομένης πυραμίδος Βήλου, τῆς καὶ ὑπὸ Ἡροδότου ὡς ἐφεξῆς περιγραφομένης· «Αἰὶς Βήλου ἱρὸν χαλκόπυλον, καὶ ἐς ἐμὲ τοῦτο ἐτι ἐὼν, δύο σταδίων πάντη, ἐὼν τετράγωνον· ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἱεροῦ πύργος στερεὸς οἰκοδόμηται, σταδίου καὶ τὸ μήκος καὶ τὸ εὖρος, καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ πύργῳ ἄλλος πύργος ἐκίβηθη, καὶ ἕτερος μάλᾳ ἐπὶ τούτῳ, μέχρις οὗ ὀκτὼ πύργων· ἀνάβασις δὲ ἐς αὐτοὺς ἐξωθεν κύκλῳ περὶ πάντας τοὺς πύργους ἔχουσα πεποιήται· μεσοῦντι δὲ κου τῆς ἀναβάσεως ἐστὶ καταγωγαί τε καὶ θῶκοι ἀμπαυστήριοι, ἐν τοῖσι κατιζόντες ἀμπαύονται οἱ ἀναβαίνοντες· ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ πύργῳ νηὸς ἐπεστι μέγας» (Βιβλ. Α'. Κεφ. 181).

Ἐκαστος τῶν πύργων τούτων καρίστα κυβικὸν οἰκοδόμημα ἔχον περὶ αὐτὸ πάροdon κλιμακωτὴν 13 1/2 ποδῶν τὸ εὖρος. Ὁ δὲ ἑννατος καὶ ὑψιστος ὁ οὐδέποτε οἰκοδομηθεὶς, ἤθελεν ἔχει ἀποπερατούμενος 27 ποδῶν μήκος, εὖρος καὶ ὕψος κατὰ πλευράν.

Ἐπὶ Στράβωνος οὐδὲν ἐσώζετο ἐκ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος κλίμακος καὶ τῶν λοιπῶν ὑπὸ Ἡροδότου ἀναφερομένων κοσμημάτων, τῶν καὶ ὑπὸ Ξέρξου κατὰ πλείστον καταστραφέντων.

Τὴν θαυμασίαν ταύτην οἰκοδομὴν ἐπεχείρησε πρῶτος, ὡς ἀναφέρει ἡ ἱστορία, ὁ Νεμρώδ, καὶ εἴτα ἐξηκολούθησεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Βήλος, μέχρι τοῦ ὀγδέου πύργου τοῦ ἀνυψουμένου 216 πόδας ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, μὴ προφθάσας οἰκοδομῆσαι τὸν ἑννατον καὶ ὑψιστον πύργον.

Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Μακεδὼν ἰδὼν τὸ κτίριον καὶ θαυμάσας τὸ ἔργον ἐβουλήθη νὰ ἐπισκευάσῃ καὶ ἀποπερατώσῃ αὐτὸ, ἀλλ' ὡς προληφθεὶς ὑπὸ ἀώρου θανάτου δὲν ἐξεπλήρωσε τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ.

I. ΔΕ-ΚΙΓΑΛΛΑΣ.